

The background of the cover is a dark green and black marbled paper with white veins. A horizontal gold band is located at the top, and a white horizontal band is located in the middle, containing the title and subtitle.

4'2012 [30]

Всеукраїнський науково-виробничий журнал

ІННОВАЦІЙНА ЕКОНОМІКА

ІННОВАЦІЙНА ЕКОНОМІКА

Всеукраїнський науково-виробничий журнал

4' 2012 (30)

Зміст

Засновники журналу:
Тернопільський інститут
агропромислового виробництва
НААН України,
Приватне підприємство
«Інститут економіки, технологій
і підприємництва»,
Тернопільська обласна
громадська організація
«Сільськогосподарська дорадча
служба «Агронаука»»

Головний редактор:
Стельмашук А.М., д.е.н.,
професор

**Заступник головного
редактора:**
Пархомець М.К., д.е.н.,
професор

Відповідальний секретар:
Сана А.П., к.е.н., начальник
відділу аграрної економіки
ТІ АПВ НААН

Редакційна колегія:

Баланюк І.Ф., д.е.н., проф.
Березівський П.С., д.е.н., проф.
Біттер О.Г., д.е.н., проф.
Євдокименко В.К., д.е.н., проф.
Зінчук Т.О., д.е.н., проф.
Калінчик М.В., д.е.н., ст.н.с.
Малік М.Й., д.е.н., проф.,
академік НААН
Олійник Т.І., д.е.н., проф.
Свиноус І.В., д.е.н.
Шульський М.Г., д.е.н., проф.
Щурик М.В., д.е.н., проф.

Наукові редактори:

Бялковська Г.Д., к.е.н., ст.н.с.
Дутка Г.П., к.с.-г.н.
Пуцентейло П.Р., к.е.н., доцент
Сидорук Б.О., к.е.н.
Цуп В.І., к.с.-г.н., ст.н.с.
Шлійко А.В., к.с.-г.н., доцент
Яшук Т.С., к.с.-г.н.,

I. Стратегія інноваційного розвитку економіки	
Баланюк І.Ф., Проданова І.І., Блішнікова О.В., Чоєрї М.В. ТЕНДЕНЦІ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ РЕГІОНУ	3
Караляйчик І.Н. ПОТЕНЦІАЛЬНЫЕ ФУНКЦИИ И ЗАДАЧА СИСТЕМАТИЗАЦИИ ПОТЕНЦИАЛОВ В ЭКОНОМИКЕ	9
Дзядикевич Ю.В., Куликовська І.М. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АВТОТРАНСПОРТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ	16
Зборовська Ю.Л., Школьнік О.О. МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ АПК	19
Школьнік І.О., Беззабіна А.С. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВА ТА ЙОГО СТРУКТУРИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ НАУКИ	24
Діха М.В. ІННОВАЦІЇ – КЛЮЧОВИЙ ЧИНИК СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ КРАЇНИ	28
Гордієнко В.Л., Гончарова М.Л. ЕНЕРГЕТИЧНА СКЛАДОВА В СИСТЕМІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ	33
Зелінська А.М. ТЕХНОЛОГІЧНІ ПЛАТФОРМИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ БІОЕНЕРГЕТИКИ	38
Михайлишин Л.І., Шевченко А.А. УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСАМИ АНТИКРИЗОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ПІДПРИЄМСТВАХ	41
Присяжнюк О.Ф. УПРАВЛІНСЬКІ АСПЕКТИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНИХ ПРОЄКТІВ В УКРАЇНІ	47
Салуц М.М. ФАКТОРИ МОДЕРНІЗАЦІЇ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА	49
Шевченко О.М. ВЕНЧУРНИЙ КАПІТАЛ – ОСНОВА МЕХАНІЗМУ ФІНАНСУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ ІННОВАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	52
II. Підприємництво і менеджмент	
Бутко М.П., Самко О.О. ВПЛИВ РЕГІОНАЛЬНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА РІВЕНЬ РЕАЛІЗАЦІЇ ТУРИСТИЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ	57
Ягнюк І.М. ХАРАКТЕРИСТИКА СУЧАСНИХ СТРАТЕГІЙ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ	62
Величко О.В. РЕСУРСНО-ТЕХНІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОЇ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	66
Квасницька Р.С., Дерикот О.М. СУЧАСНІ НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ ПОНЯТТЯ «УПРАВЛІНСЬКЕ РІШЕННЯ»	69
Маркович І.Б. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЦІЛЕЙ В СИСТЕМІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА	72
Луцкич В.Е. ПРОГНОЗУВАННЯ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ НА ОСНОВІ РЕГІОНАЛЬНИХ ІНДЕКСІВ	76
Прядка Т.М., Корбут Т.С. ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ РАЦІОНАЛЬНОГО Й ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ	82
Судомир С.М., Качурівська Г.М. МОДЕЛЬ УПРАВЛІННЯ СТРАТЕГІЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВА	85
Білоус Л.Й. ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНА ОРІЄНТОВАНІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРА І ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	87
Бурда Н.В. РОЛЬ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕРСОНАЛУ ПІДПРИЄМСТВА В ЙОГО ЕФЕКТИВНОМУ ВИКОРИСТАННІ	90
Федуняк Т.В. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ СТРАТЕГІЧНИХ ПРІОРИТЕТІВ ЕФЕКТИВНОГО ГОСПОДАРЮВАННЯ В АГРАРНІЙ СФЕРІ	94
III. Конкурентноздатність продукції і підприємств	
Смоленок П.С. ФОРМУВАННЯ І ОЦІНКА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ТОВАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ	99
Белієва С.В. РОЗРОБКА ТА МЕХАНІЗМ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПТУАЛЬНОЇ СХЕМИ ОБГРУНТУВАННЯ ОПЕРАЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА	108
Маслюк О.В. КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДУВАННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ РИНКОВИХ СВІТОВИХ ВІДНОСИН	113
Караван С.І. ФОРМУВАННЯ ПРОГРАМИ ЗАХОДІВ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ ПІДПРИЄМСТВА	118
IV. Економічна діагностика підприємства	
Гаража О.П. ОЦІНКА ЗЕМЕЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ	121
Дубас А.О. ВДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ РОЗРАХУНКУ ВИТРАТ НА ПОСЛУГИ ВОДОПРОВІДНО-КАНАЛІЗАЦІЙНОГО ГОСПОДАРСТВА	124
Кундеус О.М. ОБЛІК ВИТРАТ ТА КАЛЬКУЛЮВАННЯ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ НА ПІДПРИЄМСТВАХ СКЛЯНОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ	127
Костишин Н.С. ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПРИБУТКУ, ЯК РЕЗУЛЬТАТУ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ЦУКРОВОЇ ГАЛУЗІ	132

<p>Рекомендовано до друку Вченою радою Тернопільського Інституту агропромислового виробництва НААН, протокол № 4 від 27.03. 2012 р.</p> <p>Виходить 1 раз на місяць</p> <p>Регістраційне посвідчення Серія КВ № 11715-586Р від 08.08.2006 р.</p> <p>Перереєстровано: Регістраційне посвідчення Серія КВ № 18261-7061ПР від 04.10.2011 р.</p>	Куцик В.І., Коляса Ю.О. РОЛЬ БЮДЖЕТУВАННЯ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	137	
	Писенко Н.О., Білошкурська Н.В. ЗАСТОСУВАННЯ ВИРОБНИЧОЇ ФУНКЦІЇ ТІНБЕРГЕНА ПРИ АНАЛІЗІ ІННОВАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ АПК.....	140	
	Железняк Н.В. ВПЛИВ АМОРТИЗАЦІЇ НА ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ. ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ.....	144	
	Човицька Н.В. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ВІДОБРАЖЕННЯ ЗАБОРГОВАНОСТІ В СИСТЕМІ РАХУНКІВ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ: СТАН ТА НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ.....	149	
	Гоповіченко Ю.А. МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ДІАГНОСТИКИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	154	
	Добуш З.О. ОБґРУНТУВАННЯ МЕТОДИЧНОГО ПІДХОДУ ДО ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ ВНУТРІШНЬОЇ ТОРГІВЛІ.....	157	
	V. Управління інноваційно – інвестиційною діяльністю		
	Зінов'єв Ф.В., Бартошук О.В. ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ.....	161	
	Юкіш В.В. РОЗВИТОК ЛІДЕРСТВА, ОПЕРТОГО НА СПІВУЧАСТІ ПЕРСОНАЛУ В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ.....	165	
	Пудзів О.М. ІННОВАЦІЙНІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ПРОМИСЛОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ РЕГІОНУ	168	
	Габрель М.С. ОСОБЛИВОСТІ МОДЕРНІЗАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОСТІ РЕГІОНІВ	171	
	Усик В.І. ПРИХОВАНІ МОЖЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО БІЗНЕСУ: АКТИВІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ.....	175	
	Зінченко Т.Е. ІНВЕСТИЦІЙНА ПРИВАБЛИВІСТЬ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ АГЛОМЕРАЦІЙНИХ СИСТЕМ.....	179	
	Гунчак Н.В. ОБґРУНТУВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ХАРАКТЕРИСТИК ТА РОЛІ ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ.....	182	
	Пілявко Т.М. ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА ЯК ВАЖЛИВИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ.....	185	
VI. Маркетинг і ціноутворення			
Стельмашук А.М., Стельмашук Н.А., Стельмашук Ю.А. ВІДТВОРЕННЯ ПРИРОДНО-РЕСУРСНОГО КАПІТАЛУ РЕГІОНУ НА ЗАСАДАХ СОЦІАЛЬНО-ЕТИЧНОГО МАРКЕТИНГУ.....	181		
Дзьоба О.Г., Ромашко О.М. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗРАХУНКУ ТАРИФІВ НА МОРСЬКЕ ТРАНСПОРТУВАННЯ ПРИРОДНОГО ГАЗУ ЗА ДОПОМОГОЮ РУХОМИХ ТРУБОПРОВОДІВ.....	197		
Ласка І.М. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ РЕАЛІЗАЦІЇ ВЕЛИКОЇ РОГАТОЇ ХУДОБИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМИ ПІДПРИЄМСТВАМИ.....	202		
Тимчук С.В. ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ НА РИНКУ ПРОДУКЦІЇ ОВОЧІВНИЦТВА.....	207		
Стельмашенко О.О. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ ОБСЯГУ РЕАЛІЗАЦІЇ ПИВА НА ВІТЧИЗНЯНОМУ РИНКУ.....	213		
Шевчук М.Б. ЛОГІСТИКА ЯК СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ МАТЕРІАЛЬНИМИ ТА ІНФОРМАЦІЙНИМИ ПОТОКАМИ НА ТОРГОВЕЛЬНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ.....	219		
VII. Фінансово-кредитна політика			
Барський Ю.М. МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ РІВНЯ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО ОРІЄНТОВАНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНУ.....	223		
Юрків Н.Я. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВЗАЄМОЇ РЕАЛЬНОГО ТА ФІНАНСОВОГО СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ.....	231		
Журавка О.С., Бондаренко Є.К. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА.....	234		
Болярко І.М., Самусович Я.В. ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛІ МАРКОВИЦА В УМОВАХ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ.....	237		
Чернишова Л.І., Журавський Д.С. ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В РОЗРАХУНКОВИХ ОПЕРАЦІЯХ БАНКУ.....	242		
Карась Я.І. АНАЛІЗ ЛІЗИНГОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	246		
Сидор Г.В. РОЗВИТОК ЛІЗИНГОВИХ ВІДНОСИН ВАГАРНЬСЬКОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ.....	249		
Кучер Т.П., Свірський В.С. АРБІТРАЖ МІЖ Ф'ЮЧЕРСОМ ТА БІРЖОВИМ ФОНДОМ. ТЕОРІЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ ВІТЧИЗНЯНОЇ ПРАКТИКИ.....	252		
Андрухів-Садівська Н.Б. ПОДАТКОВІ ПІЛЬГИ У СПЕЦІАЛЬНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ЗОНАХ ЯК ОБ'ЄКТ ОБЛІКУ.....	257		
VIII. Державне регулювання економіки			
Ковалів О.І. ОСНОВНІ ОСОБЛИВОСТІ ЕКОНОМІКИ ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В ПРОЦЕСІ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН.....	262		
Куц Л.Л. ДО ПИТАННЯ ВЕРТИКАЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ.....	265		
Замора О.І. ПРОБЛЕМИ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ.....	269		
Ільїн В.Ю. АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ АГРАРНОГО КОМПЛЕКСУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....	273		
Боровик П.М., Бечко В.П., Погоріла В.П. ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДНОЇ БАЗИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ.....	277		
Язлюк Б.О., Язлюк Г.Я. ДІАГНОСТИКА РІВНЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕРСОНАЛУ У ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ МІСІЇ ДЕРЖАВНОГО ОРГАНУ.....	281		
Наумова М.Н., Дуленко В.В. СУЧАСНІ АСПЕКТИ ТРАНСФОРМАЦІЇ АМОРТИЗАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ КОМЕРЦІЙНИХ ПІДПРИЄМСТВ СФЕРИ ТЕЛЕКОМУНІКАЦІЙ.....	286		
Чухрай Н.І., Климовець І.В. РОЗВИТОК ВЕРТИКАЛЬНО-ІНТЕГРОВАНИХ СТРУКТУР В УКРАЇНІ НА ПРИКЛАДІ ПАЛИВНО-ЕНЕРГЕТИЧНОГО КОМПЛЕКСУ.....	293		
Фостолович В.А., Київаник В.В. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВРАХУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО ФАКТОРА В ДІЯЛЬНІСТІ ПІДПРИЄМСТВ АПК ПРИ ВІДРОДЖЕННІ СЕМ В УМОВАХ МІЖНАРОДНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА.....	297		
Юрків Н.Є., Жук Н.І. ВИЗНАЧЕННЯ ТА СУТНІСТЬ КАДРОВОЇ ПОЛІТИКИ.....	301		
Цал С.Д. ІНТЕГРАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА СЕЛА ЯК ІНСТРУМЕНТ МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ЖИТТЯ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ.....	304		
Мамонтова І.В. СПЕЦІАЛЬНІ (ВІЛЬНІ) ЕКОНОМІЧНІ ЗОНИ ЯК АЛЬТЕРНАТИВНИЙ РЕЖИМ ОПОДАТКУВАННЯ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ РЕГІОНІВ ПРИЧОРНОМОР'Я УКРАЇНИ.....	308		
АНОТАЦІЇ.....	316		
АННОТАЦИИ.....	326		
ANNOTATION.....	337		

Затверджено:
Постановою Президії
БАК України від 14
червня 2007р.
№1-05/6 як наукове
фахове видання України

Постановою Президії
БАК України від 10
березня 2010р. № 1-05/2
як наукове фахове
видання України

Підписано до друку
19.04.2012 р.

Формат 70x108/16. Папір
офсетний.
Друк офсетний.
Ум. друк арк. 30,0
Тираж 300 прим.

Віддруковано з готових
діапозитивів в СМІ «ТАЙП»
вул. Чернівецька, 44 б,
м. Тернопіль, 46000
тел. 38(0352) 52-75-00;
38(0352) 52-61-61

8. Петик М. І. Феномен глобалізації / М. І. Петик [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbuv.gov.ua>.
9. Современная российская политология в контексте глобализации и диалога культур. К XIX Всемирному конгрессу Международной ассоциации политической науки. – Дурбан, июнь 2003 г. / Под общ. ред. Г. Ю. Семигина. – М.: ИСП РАН, 2003.
10. Офіційний сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minagro.gov.ua>
11. Управління міжнародною конкурентоспроможністю в умовах глобалізації економічного розвитку : у 2 т. Т. 1 / [Д. Г. Лук'яненко, А. М. Поручник, Л. Л. Антонюк та ін.] ; за заг. ред. Д. Г. Лук'яненка, А. М. Поручника. – К. : КНЕУ, 2008. – 816 с.
12. Надольний І. Ф. Трансформація культурного потенціалу особистості в контексті глобалізаційних парадигм // Ефективність державного управління в контексті глобалізації та євроінтеграції: Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. / За заг. ред. В. І. Лугового, В. М. Князева. – К. : Вид-во НАДУ, 2003. – Т. 1. – С. 60-61.
13. Офіційний сайт газети центральних органів виконавчої влади України „Урядовий кур'єр” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukurier.gov.ua>

УДК 336.226

Боровик П.М.,
к. е. н., доцент
Бечко В.П.,
к. е. н., доцент
Погоріла В.П.,
магістр

Уманський національний університет садівництва

ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДНОЇ БАЗИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

Постановка проблеми. Локальні бюджети завдяки їх впливу на соціально-економічний розвиток місцевих громад, що відбувається через бюджетні асигнування на освітні, соціально-культурні послуги, охорону здоров'я та інші потреби місцевих жителів, відіграють значну роль у розвитку місцевих територій. В той же час цій ланці бюджетної системи притаманний безнадійно застарілий механізм централізованого регулювання рівня їх доходів, що позбавляє місцеві органи влади фінансової самостійності та викликає суттєву фінансову залежність муніципалітетів від органів державної влади. З цієї причини та з причини недостатності фінансових ресурсів, що централізуються в Україні через бюджетну систему, викликані кризовими явищами в економіці нашої держави, які спостерігаються в період з 2008 року, нині особливо загострилась проблема недосконалості вітчизняного механізму формування доходів та фінансування витрат місцевих бюджетів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З цієї причини проблемним аспектам виконання місцевих бюджетів присвячено безліч наукових праць вітчизняних і зарубіжних дослідників, серед яких на особливу увагу заслуговують фундаментальні дослідження С.І. Юрія [1], І.О. Луїної [2], В.М. Федосова [3], К.В. Павлюк [4] та інших вчених. Поряд з цим, аналіз наукових публікацій, присвячених виконанню бюджетів місцевих громад засвідчив існування цілої низки проблем у виконанні місцевих бюджетів, найсуттєвішими з яких є недостатній для самостійного виконання їх завдань та функцій рівень власних доходів муніципалітетів, проблема розмежування доходів і видатків між державним та місцевими бюджетами та проблема горизонтального фінансового вирівнювання доходної бази муніципальних бюджетів.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження проблеми формування доходів бюджетів місцевого самоврядування та визначення напрямів його вдосконалення.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблемні аспекти виконання місцевих бюджетів проаналізовано на прикладі зведеного бюджету Лисянського району Черкаської області. Слід зазначити, що фінансово-економічна криза спричинила скорочення основних видів власних та

закріплених доходів місцевих бюджетів в Україні, в тому числі і зведеного бюджету Лисянського району (табл. 1).

Таблиця 1
Питома вага основних видів доходів зведеного бюджету Лисянського району Черкаської області за бюджетною класифікацією, %

Види доходів	Рік				
	2007	2008	2009	2010	2011
Податкові надходження	36,3	32,4	30,3	29,4	28,8
Неподаткові надходження	18,4	18,3	15,9	14,4	13,7
Доходи від операцій з капіталом	3,7	3,5	2,4	2,2	2,1
Державні цільові фонди	8,1	7,2	6,6	4,8	2,0
Офіційні трансферти	33,5	38,6	44,8	49,2	53,4

За даними фінансового управління Лисянської райдержадміністрації Черкаської області.

Як свідчать дані табл. 1, питома вага податкових та неподаткових надходжень у структурі доходів зведеного бюджету району за 2007 - 2011 роки істотно знизилась: податкові надходження – з 36,3 % у 2007 році до 28,8 % у 2011 році та неподаткові – з 18,4 % у 2007 році до 13,7 % у 2011 році.

Слід зазначити, що частка податкових і неподаткових надходжень у доходах місцевих бюджетів показує стійкість їх дохідної бази та рівень їх фінансової незалежності і самодростатності. Тому сучасний стан формування доходів муніципалітетів в Україні, особливо під час фінансової кризи, вимагає пошуку напрямів посилення фінансового значення їх власних і закріплених джерел доходів.

Варто відмітити, що нині в структурі доходів місцевих бюджетів, в тому числі й зведеного бюджету Лисянського району Черкаської області, значною є частка окремих загальнодержавних податків та платежів (табл. 2).

Таблиця 2
Частка податків в доходах зведеного бюджету Лисянського району Черкаської області, %

Назва доходів	Рік				
	2007	2008	2009	2010	2011
Податок з доходів фізичних осіб	24,9	22,0	20,5	20,1	20,3
Єдиний податок з суб'єктів малого підприємництва	2	2,3	2,4	2,5	x
Плата за землю	3,8	3,5	3,3	3,2	3
Фіксований сільськогосподарський податок	3	2,8	2,7	2,6	2,5
Місцеві податки і збори	2,1	1,5	1,2	0,8	2,9
Інші податки та податкові платежі	0,5	0,3	0,2	0,2	0,1

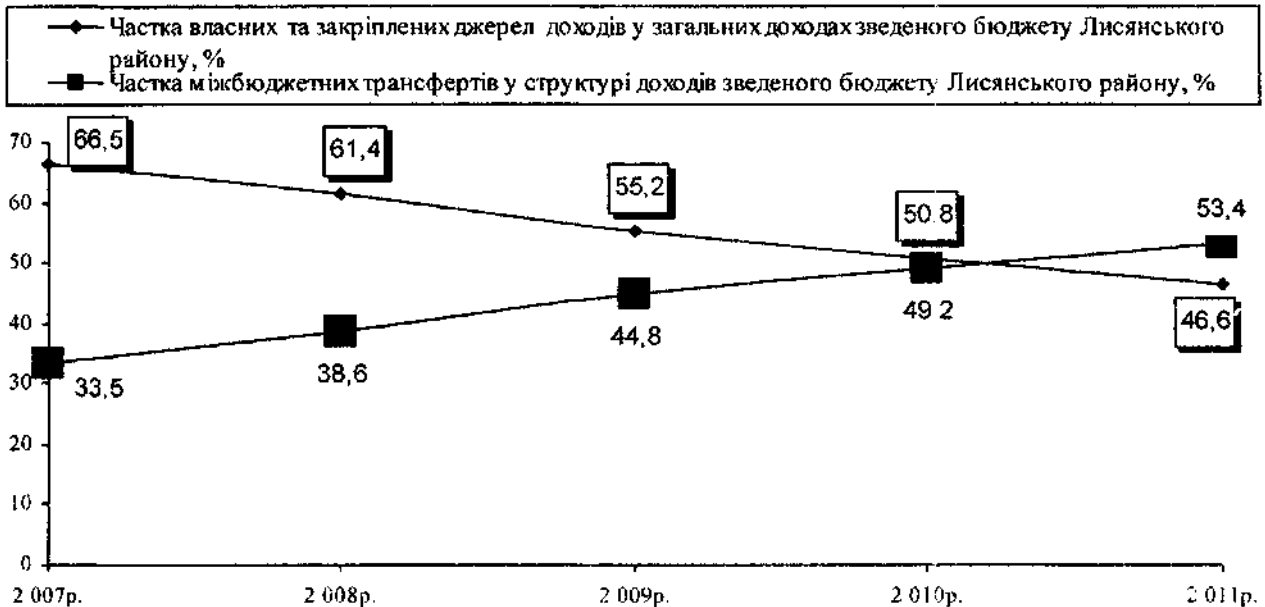
За даними фінансового управління Лисянської райдержадміністрації Черкаської області.

Зокрема, дані таблиці 2 демонструють, що в структурі власних та закріплених доходів зведеного бюджету Лисянського району Черкаської області найбільшу питому вагу займає податок з доходів фізичних осіб (понад 20 % дохідної бази місцевих бюджетів).

Крім того, як показують дані таблиці 2, плата за землю (земельний податок, плата за оренду землі державної та комунальної власності) спільно з фіксованим сільськогосподарським податком є другим за питомою вагою джерелом податкових надходжень муніципальних бюджетів Лисянського району, частка якого в доходах локальних бюджетів загалом по району з року в рік несуттєво зменшується.

Як свідчать показники, наведені в таблиці 2, в період з 2007 по 2011 рік щорічно зменшувалась також частка місцевих податків та зборів в структурі доходів зведеного бюджету Лисянського району Черкащини. Варто зазначити, що в 2011 році, внаслідок переведення єдиного податку до складу локальних податків їх питома вага в структурі доходів зведеного бюджету Лисянського району суттєво зросла і досягла майже 3 %.

Слід відмітити, що за досліджуваній період, як засвідчують дані про виконання зведеного бюджету Лисянського району Черкаської області, в структурі доходів місцевих бюджетів щороку скорочувалась загальна питома вага власних та закріплених джерел доходів та одночасно зростала питома вага міжбюджетних трансфертів (рис. 1).

Рис. 1. Частка власних і закріплених джерел доходів та міжбюджетних трансфертів у доходах зведеного бюджету Лисянського району

*За даними фінансового управління Лисянської райдержадміністрації Черкаської області.

Зокрема, показники, наведені нами на рисунку 1 засвідчують суттєве скорочення (майже на 20 %) всіх видів власних та закріплених джерел доходів та одночасне зростання частки офіційних трансфертів у доходній частині зведеного бюджету Лисянського району Черкаської області.

Згідно з даними обліку фінансового управління Лисянської райдержадміністрації, протягом 2007–2011 років середньорічна сума отриманих бюджетами Лисянського району офіційних трансфертів складає близько 50 мільйонів гривень. При цьому їх розмір у 2011 році порівняно з 2007 роком зріс майже втричі і досяг 94 млн. грн. Зростання розміру офіційних трансфертів відбулось за рахунок дотацій вирівнювання з державного бюджету – на 31321,2 тис. грн., за рахунок додаткової дотації з державного бюджету на вирівнювання фінансової забезпеченості місцевих бюджетів – на 987,6 тис. грн., за рахунок субвенції з державного бюджету на 35779,8 тис. грн., за рахунок субвенції з обласного бюджету – на 1857,2 тис. грн., за рахунок субвенції з бюджетів районів – на 90 тис. грн. Значний розмір трансфертних надходжень, відповідно до європейських стандартів муніципального управління [5], свідчить про суттєве зниження рівня самодостатності муніципальних бюджетів району та про одночасне зростання їх фінансової залежності від трансфертних подачок з інших бюджетів.

В той же час в більшості країн Євросоюзу бюджети муніципалітетів формуються не лише виключно за рахунок власних та закріплених джерел доходів, але й частка місцевих податків та зборів в їх доходах є досить високою [5].

Зважаючи на це, на нашу думку, настала пора реформувати джерела доходів місцевих бюджетів шляхом підвищення в них ролі не трансфертних платежів, а податкових джерел та, насамперед, місцевих податків, зборів і платежів.

Варто відзначити, що держава не могла не звернути увагу на проблему формування доходної бази місцевих бюджетів. Суттєвими кроками на шляху вдосконалення бюджетних відносин на рівні місцевих бюджетів було прийняття Податкового Кодексу України [6] та Бюджетного Кодексу України [7].

Цими нормативно-правовими актами значною мірою вдосконалено місцеве оподаткування. Зокрема, замість 14 податків та зборів, що становили до 2011 року систему місцевих платежів податкового характеру та не дозволяли муніципалітетам мобілізувати кошти в розмірах, достатніх для їх самостійного функціонування, до складу зазначеного виду податкових форм було віднесено 2 інші податки та 3 місцевих збори, фіскальне значення яких, зважаючи на публікації окремих науковців, мало бути вищим від місцевих податків та зборів, які функціонували до цього [8]. В той же час, не дивлячись на позитивні зміни вітчизняного місцевого оподаткування, варто відмітити, що сучасний порядок справляння місцевих податків і зборів в Україні також не забезпечить формування доходів місцевих бюджетів виключно за рахунок місцевих податкових платежів.

Так, єдиний податок з суб'єктів малого підприємництва до 2011 року був загальнодержавним податком, що належав до закріплених джерел доходів бюджетів муніципалітетів. Оскільки ставки єдиного податку після прийняття Податкового Кодексу України практично не змінилися і порядок його

нарахування та сплати не зазнав суттєвого реформування, то й розміри цього платежу, що надходять до місцевих бюджетів, істотно не вплинуть на формування їх доходної бази [9].

Очікувані наслідки від справляння іншого місцевого податку – податку на нерухомість свідчать, що цей платіж не забезпечить формування значних обсягів податкових надходжень до місцевих бюджетів. Причиною цього, насамперед, є значні площі житлової нерухомості, що звільнені від оподаткування. З іншого боку, зменшення розміру мінімальної площі житлової нерухомості, що підлягає оподаткуванню не є доцільним, оскільки такий крок спричинить скорочення рівня реальних доходів рядових громадян та певні соціальні заворушення. Таким чином, податок на нерухомість також не зможе забезпечити належний рівень доходів для бюджетів місцевих громад [9].

Виникають також сумніви стосовно формування доходної бази місцевих бюджетів за рахунок туристичного збору, оскільки цей податковий платіж може бути запроваджено виключно на туристичній місцевості, до якої неможливо віднести 4/5 територій місцевих громад України, що не користуються попитом серед туристів [9; 10, с. 90].

В той же час, Європейською хартією місцевого самоврядування, ратифікованою Україною в 1997 році, передбачено, що доходна частина місцевих бюджетів повинна формуватись насамперед за рахунок місцевих податків та платежів [11].

Враховуючи перелічені факти, на нашу думку, настав час реформувати систему місцевого оподаткування в Україні. Завданням цього реформування є суттєве підвищення питомої ваги місцевих податків та зборів у доходній базі бюджетів місцевих громад.

Висновки з даного дослідження. Нині витрати муніципальних бюджетів в Україні переважним чином фінансуються за рахунок трансфертних платежів з вищестоящих бюджетів. Реальним практичним шляхом вирішення проблеми самодостатності муніципалітетів в Україні є розширення переліку місцевих податків, які в багатьох країнах світу забезпечують формування переважної частини доходів муніципалітетів.

Подальші дослідження стосовно розробки напрямів удосконалення формування доходів місцевих бюджетів, на нашу думку, слід присвятити вдосконаленню механізмів справляння місцевих податків та зборів, які, на наше глибоке переконання, мають достатній фіскальний потенціал для забезпечення повної фінансової незалежності муніципальних бюджетів в Україні.

Література

1. Юрій С.І. Антологія бюджетного механізму : монографія. / С. І. Юрій, В. Г. Демянишин – Тернопіль : Економічна думка – 2001. – 250 с.
2. Луніна І.О. Бюджетний кодекс України і реалії міжбюджетних відносин / І. О. Луніна // Економіст – №10 – 2000 – С. 32-36.
3. Федосов В.М. Сутність і проблематика бюджетування українські реалії / В. М. Федосов, Т. С. Бабич // Фінанси України. – 2008. – №1. – С. 3-23.
4. Павлюк К.В. Бюджет і бюджетний процес в умовах транзитивної економіки України : Монографія. / К. В. Павлюк – К. : НДФІ, 2006. – 584 с.
5. Доклад керівного комітету місцевих і регіональних органів влади (CDLR) о местном финансировании в Европе. – [Електронний ресурс] – Режим доступу: - <http://rels.obninsk.com/rels/Limited/ Nsub/Me/0101/vt-2.htm>.
6. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 року № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
7. Бюджетний Кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2542-14>.
8. Прядко В.В. Проблеми формування доходної частини місцевих бюджетів та шляхи їх розв'язання / В. В. Прядко // Науковий вісник Буковинської державної фінансової академії : [зб. наук праць]. – 2010. – Вип. 1 (18). Економічні науки. – С. 6-12.
9. Боровик П.М. Посилення ролі податкових джерел фінансування сільських соціально культурних закладів / П. М. Боровик, О. С. Тригубенко, О. В. Пересунько // Сталий розвиток економіки Всеукраїнський науково-виробничий журнал – 2011 – № 7 – С. 259-263.
10. Христенко В.П. Межбюджетные отношения и управление региональными финансами : проблемы, перспективы / В. П. Христенко – М. : Дело. – 2009. – 608 с.
11. Європейська хартія місцевого самоврядування, ратифікована Законом України № 52/97-BF від 15.07. 1997 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : // http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=994_036.